

Pirms 160 gadiem dzimis Latvijas goda konsuls Harbinā, Ķīnā, Pēteris Mežaks

Publicēts: 02.03.2018.

2018. gada 3. martā aprit 160 gadi, kopš dzimis Latvijas goda konsuls Harbinā, Ķīnā, Pēteris Mežaks (dzimis 03.03.1858. Mazsalacas pagastā, miris 05.09.1941. Vjatkas soda nometnēs, Kirovas apgabālā, PSRS).

Pēteris Mežaks piedzima lauksaimnieka ģimenē. 1877. gadā pabeidza Cēsu apriņķa skolu. Kā brīvprātīgais piedalījās 1877.–1878. gada Krievijas–Turcijas karā. 1880. gadā pabeidza Rīgas junkurskolu, piedalījās Krievijas–Japānas karā. 1915. gadā no Aizamūras ar pulku nosūtīts uz fronti Eiropā, kaujās kontuzēts. Paaugstināts par ģenerālmajoru, bijis divīzijas komandieris. 1917. gadā viņu atvaļināja, bija Aizbaikāla kara gubernators Čītā (1918–1920). Par nopelniem militārajā dienestā apbalvots ar septiņiem Krievijas impērijas ordeniem.

Pēc kara P. Mežaks apmetās uz dzīvi Harbinā, Ķīnas ziemeļaustrumu provincē Mandžūrijā. Viņš tik labi prata ķīniešu valodu, ka varēja sastādīt krievu-ķīniešu vārdnīcu.

Pirmā pasaules kara laikā Mandžūrijā bija apmetušies 2500 latviešu bēgļi. Pakāpeniski latvieši atgriezās dzimtenē. Tomēr, sākot ar 1930. gadu, latviešu skaits atkal pieauga, jo pēc kolektivizācijas bēgļi no Piejūras un Amūras apgabala Krievijā apmetās uz dzīvi Ķīnā.

1922. gada janvārī P. Mežaku iecēla par Latvijas goda vicekonsulu Harbinā, no 1925. gada janvāra viņš bija goda konsuls.

Liecības par P. Mežaka konsulāro darbību sniedz viņa regulārie ziņojumi Latvijas Ārlietu ministrijas Austrumu nodaļai un citām struktūrvienībām. Tie glabājas Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts Vēstures arhīvā.

1932. gada 31. janvārī P. Mežaks rakstīja Austrumu nodaļai, ka konsulāts “[...] tāpat kā visus agrākos gadus, darbojies oficiāli neatzīts no Ķīnas valdības, tomēr vietējās iestādes sevišķus šķēršļus nav likušas... Ķīnas ārlietu komisāri vizēja Latvijas ārzemju pases.” Uz 1931. gada janvāri reģistrēti 400, tajā pašā atskaites datumā 1932. gadā – 390 Latvijas pilsoņi. 1931. gadā pagarināta 241 pase, izsniegtas 8 vīzas. Konsulāts saņēmis 452 rakstus un 409 nosūtījis.

Japāna 1931. gadā iekaroja Ķīnas ziemeļaustrumu apgabalus un 1932. gadā izveidoja no Japānas atkarīgo Maņžougo valsti. Latvija, ievērojot Tautu Savienības nostādnes, un jaundibināto valsti neatzina. Par vietējo situāciju Harbinā P. Mežaks 1939. gada 2. februārī ziņoja Administratīvajam departamentam, ka konsulāts turpina pastāvēt neoficiāli, nekādi šķēršļi no administrācijas puses nav likti. Tomēr tirdznieciskie sakari ar ārzemēm sašaurinās, un “[...] ārzemju preces pavisam izzūd no tirgus un tiek atvietotas ar Japānas izstrādājumiem”.

Gan Latvija, gan Ķīna augstu novērtēja P. Mežaka darbību. Viņš apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa IV šķiru, Ķīnas Divkāršā Pūķa ordeņa III šķiru un Pilnās Vārpas ordeņa II šķiru ar zelta zobenu.

Pēc Latvijas iekļaušanas PSRS P. Mežaks izpildīja Latvijas PSR valdības prasības, nodeva konsulāta arhīvu un inventāru PSRS konsulātam Harbinā un devās uz Latviju. Tomēr, Rīgā P. Mežakam neizdevās pavadīt mierīgas vecumdienas. Padomju represīvās iestādes 1941. gada 14. jūnijā viņu arestēja, izveda uz Vjatkas soda nometnēm, kur 5. septembrī viņš 83 gadu vecumā mira.

s
M
e
ž
a
k
s.
2
0.
g
s.
2
0.
–
3
0.
g
a
di
.
A
u
t
o
r
s
n
e
z
i
n
ā
m
s.
L
at
vij
a
s
N
a
ci
o
n
āl
ā
r
hī
v
a
L

at
vij
a
s
V
al
st
s
v
ē
st
u
r
e
s
a
r
hī
v
s

Ḳī
n
a
s
ai
n
a
v
a.
A
u
t
o
rs
n
e
zi
n
ā
m
s.
L
N
A
L
V
V
A
N

o:
lz
st
ā
d
e
s
“
Ḷī
n
a
L
at
vij
a
s
V
al
st
s
V
ē
st
u
r
e
s
a
r
hī
v
a
d
o
k
u
m
e
n
t
o
s”
.
Rī
g
a,
2
0
0
2.
K

*at
al
o
g
a
v
ā
k
s.*

L
N
A
L
V
V
A
iz
st
ā
d
ē
2
0
0
2.
g
a
d
ā
bi
ja
pl
a
ši
e
k
s
p
o
n
ēt
i
d
o
k
u
m
e
n
ti

u
n
k
a
r
t
o
g
r
ă
f
i
s
k
i
e
m
a
t
e
r
i
ă
l
i
p
a
r
ț
i
n
u.
S
a
d
ă
s
“L
a
t
v
i
j
a
s
k
o
n
s
u
l
ă
r
ă
s
p
ă
r
s
t
ă
v
n
i
e

cī
b
a
s
Kī
n
ā
”,
“L
at
vi
e
š
u
s
a
bi
e
d
ri
s
k
ā
s
o
r
g
a
ni
z
ā
cij
a
s
H
a
r
bi
n
ā
u
n
š
a
n
h
aj
ā
”,
“L
at

vij
a
s
pi
ls
o
ri
u
n
la
tv
ie
ši
Kī
n
ā
”
bi
ja
e
k
s
p
o
n
ēt
i
a
rī
a
p
2
5
P.
M
e
ž
a
k
a
zi
ri
oj
u
m
i
L
at
vij
a
s

Ä
rli
et
u
m
in
is
tr
ij
ai
.

H
a
r
bi
n
a
s
L
at
vi
e
š
u
bi
e
d
rī
b
a
s
bi
e
d
ri
kl
a
u
s
ā
s
r
a
di
o.
S
ē
ž
pi
e

n
e
zi
n
ā
m
s.
N
o:
Vi
li
b
e
rt
s
K
r
a
s
n
ai
s.
L
at
vi
e
š
u
k
ol
o
ni
ja
s.
Rī
g
a:
L
at
vj
u
N
a
ci
o
n
āl
ā
s
Ja
u

*n
at
n
e
s
S
a
vi
e
nī
b
a
s
iz
d
e
v
u
m
s,
1
9
3
8,
3
8
0.
lp
p.*

H
a
r
bi
n
a
s
L
at
vi
e
š
u
bi
e
d
rī
b
a
di
bi

n
āt
a
1
9
1
2.
g
a
d
ā.
T
ā
s
il
g
g
a
d
ēj
s
p
ri
e
k
š
s
ē
d
ēt
āj
s
–
R
.
Z
a
ri
ņ
š.
K
o
p
š
1
9
2
3.
g
a
d

a
P.
M
e
ž
a
k
u
ie
v
ē
ļ
a
p
a
r
bi
e
d
r
ī
b
a
s
g
o
d
a
p
ri
e
k
š
s
ē
d
ēt
āj
u,
b
et
k
o
n
s
ul
āt
a
s
e
k
r

et
ā
r
u
O
. Š
e
n
f
el
d
u
-
p
a
r
bi
e
d
rī
b
a
s
s
e
k
r
et
ā
r
u.
Bi
e
d
rī
b
ai
in
f
o
r
m
ā
cij
u
p
a
r
L
at

vij
u,
tā
s
d
zī
vi
u
n
n
o
ti
k
u
m
ie
m
s
ni
e
d
z
a
k
o
n
s
ul
āt
s,
k
u
r
a
te
lp
ā
s
at
r
a
d
ā
s
a
rī
bi
e
d
rī
b

a
s
bi
bli
o
tē
k
a.
K
o
n
s
ul
āt
s
r
ū
p
ēj
ā
s,
la
i
bi
bli
o
tē
k
a
s
k
r
āj
u
m
s
ti
kt
u
p
a
pi
ld
in
āt
s
a
r
la
tv
ie

š
u
ž
u
r
n
ā
l
ie
m
u
n
lit
e
r
at
ū
r
u,
k
o
r
e
g
ul
ā
ri
s
a
ņ
ē
m
a
a
rī
n
o
Ā
rli
et
u
m
in
is
tr
ij
a
s.

<https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/pirms-160-gadiem-dzimis-latvijas-goda-konsuls-harbina-kina-peteris-mezaks>